

budownictwa i techniki, stanowiska archeologiczne, zespoły dworsko-pałacowe, miejsca martyrologii. Jest to teren o doskonałych warunkach do wykorzystania dla rozwoju turystyki krajoznawczej.

Ponadto, przez teren Gminy przebiega kilka szlaków pieszych i rowerowych.

- **Szlak Rezerwatów Chełmińskich** (żółty - 48,4 km) Jeden z najciekawszych i najatrakcyjniejszych pieszych szlaków turystycznych na Pojezierzu Chełmińskim, prowadzący brzegiem nadwiślańskich wylewisk oraz stromych osuwisk z Bydgoszczy do Chełmna. Na całej trasie zahacza o liczne rezerваты przyrody, jak i pełne przeszkód krzaczaste ostępy;
- **Szlak rowerowy z Chełmna do Torunia** (czerwony - 55,7 km) Szlak rozpoczyna się na trasie czarnego szlaku rowerowego z Tczewa i międzynarodowej trasy rowerowej RuroRout R-1 w Chełmnie. Biegnie przez zachodnią część Gminy: miejscowości Kiełp, Płutowo.

Najciekawszym zabytkiem Kijewa Królewskiego jest kościół parafialny zbudowany na przełomie XIII i XIV wieku. Zniszczony przez pożar w 1616 r. został odbudowany przez Dominikanów z Chełmna w 1674 r. We wnętrzu mieści się między innymi późnobarokowy ołtarz główny oraz gotycka pieta z 1380 r. Drugim zabytkowym kościołem na terenie Gminy jest świątynia w Trzebczu z XIV w. Oprócz architektury sakralnej zachowało się kilka zabytkowych zespołów pałacowo-parkowych pochodzących z XIX w. Obiekty takie można obejrzeć w Trzebczu Szlacheckim, Bajerzu, Szymbornie i Płutowie. Często znajdują się jeszcze przy nich budynki gospodarcze pamiętające czasy świetności swoich dawnych właścicieli. Do zabytków tego typu należą m.in. : kuźnia w Trzebczu Szlacheckim oraz obory i kuźnia w Płutowie. W tej ostatniej miejscowości znajduje się również zbiorowa mogiła mieszkańców okolicznych wsi straconych przez hitlerowców w 1939 r. Interesującymi zabytkami są też forty w Brzozowie, Dorposzu Szlacheckim i Kiełpiu, pochodzące z czasów I wojny światowej, wchodzące w skład dawnej twierdzy Chełmno.

Źródło: Strona Urzędu Gminy w Kijewie Królewskim (<http://www.kijewo.pl/>)

Gmina Lisewo

Gmina Lisewo posiada liczne walory turystyczne głównie dzięki urozmaiconej rzeźbie terenu. Na uwagę zasługuje m.in. położone na południowy zachód od Lisewa malownicze, największe w Gminie Jezioro Kornatowskie oraz Jezioro Bartlewskie. Przez obszar Gminy przebiegają dwa szlaki turystyki pieszej – żółty Firlus – Ryńsk o długości 18 km oraz niebieski Kornatowo – Chełmno o długości 40 km. Istotny wkład w rozwój turystyki wnoszą liczne obiekty zabytkowe, parki, cmentarze, pomniki przyrody i wiele stanowisk archeologicznych zewidencjonowanych przez Państwową Służbę Ochrony Zabytków.